

بررسی رضایت دانشجویان کارشناسی ارشد از سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما

حمیدرضا آراسته^۱ و یاسین سعیدی^۲

^۱ استاد مدیریت آموزش عالی دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران، (نویسنده مسئول): arasteh@khu.ac.ir

^۲ کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران

چکیده: تدوین پایان‌نامه یکی از مهم‌ترین بخش‌های آموزش در مقطع تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌ها است. پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان رضایت دانشجویان کارشناسی ارشد از سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما انجام شد. روش پژوهش از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی بود. جامعه‌ی آماری را کلیه دانشجویان دکتری ورودی سال تحصیلی ۹۱-۹۲ و ۹۲-۹۳ دختر و پسر رشته‌های علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران که در دو سال اخیر از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود دفاع نموده بودند تشکیل داد (N=۳۰۹۲). با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران ۳۴۲ نفر به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه از طریق متخصصان به دست آمد و پایایی آن از طریق آزمون آلفای کرونباخ سنجیده شد که ضریب ۰/۸۷۲ نشان از سطح قابل قبول ابزار تحقیق بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. بر اساس نتایج به‌دست آمده، دانشجویان از هیچ‌یک از سبک‌های نظارتی استادان راهنما رضایت نداشتند. در رابطه با سبک‌های تعاملی نیز، دانشجویان سبک تعاملی افقی را به‌عنوان مهم‌ترین سبک تعاملی برگزیدند. در خصوص سبک‌های نظارتی، استفاده از سبک‌های تلفیقی و در خصوص سبک‌های تعاملی، استفاده از سبک افقی و سبک مثبت و پویا به استادان راهنما پیشنهاد می‌شود.

کلمات کلیدی: آموزش، رضایت دانشجویان کارشناسی ارشد، سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما، دانشگاه.

Examining master's student satisfaction of interactive and supervisory styles of supervisors

Hamidreza Arasteh¹ and Yasin Saeedi²

¹ Professor of Higher Education Administration, Faculty of Management, Kharazmi University

² Master of Educational Administration, Faculty of Management, Kharazmi University

Abstract: Preparing the thesis is one of the most important parts of education in higher education level. The current study aimed to determine the level of master student satisfaction of interactive and supervisory styles of supervisors. This research was descriptive survey. The population of the study was all entering male and female doctoral students in 2013-14 academic-year majoring in humanities, science and engineering in Tehran's public universities who defended their master's thesis in the past two years (N=3092). Using Cochran sampling formula, 342 individuals were selected as research sample. A researcher made questionnaire was used for data collection. The validity of the questionnaire was determined by experts and its reliability was measured by Cronbach's alpha ($\alpha=.87.2$), showing an acceptable level of research tool. One sample t test was used for data analysis. Based on the obtained results, the students were not satisfied with any of the supervisory styles of supervisors. In connection to the interactive styles, students adopted horizontal interactive style as the most interactive style. In supervisory styles, using a combination of styles; and in interactive styles, using a positive and dynamic horizontal style is suggested to the supervisors.

Keywords: Educational, Master students' satisfaction, Supervisory and interactive styles Supervisors, University.

۱- مقدمه

یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین وظایف دانشگاه‌ها در قبال دانشجویان تحصیلات تکمیلی، به بلوغ رساندن علمی آن‌ها است [۱]. اهمیت دوره کارشناسی ارشد از آنجا ناشی می‌شود که با بهره‌مندی از دو رکن اصلی آموزش و پژوهش، منبع مهمی برای رشد علمی دانشجویان و در نهایت تولید دانش محسوب می‌شود [۲]. در اهمیت پایان‌نامه‌های دانشجویان می‌توان گفت، پایان‌نامه‌های دانشجویان جزئی از آثار پژوهشی دانشگاه‌ها به شمار می‌روند و از آن‌ها به عنوان ابزاری پژوهشی که قدرت ابتکار و خلاقیت علمی دانشجو را برمی‌انگیزد تا در راستای حل مشکلات علمی جامعه گام بردارد یاد می‌شود. پایان‌نامه‌ها «پلی بین دنیای پژوهش و علم» می‌باشند و بخش لاینفک مطالعات دانشگاهی که کیفیت علمی و موقعیت دانش‌آموختگان را تضمین می‌کنند تلقی می‌شوند [۳]. پایان‌نامه‌های دانشجویان نه تنها معیار مناسبی برای ارزیابی‌های علمی و مهارت‌های تجربی، علائق کاری و توانایی‌های شخصی دانشجویان است، بلکه ارائه یک پایان‌نامه‌ی خوب و مناسب می‌تواند سرآغازی برای پیشبرد روند پژوهش در دانشگاه‌ها باشد [۴].

دانشجویان دانشگاه‌ها در دوره‌ی کارشناسی ارشد نیازمند هدایت صحیح و مناسب استادان راهنما در به انجام رساندن پایان‌نامه‌های خود هستند؛ چرا که نگارش پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد اولین فعالیت پژوهشی مستقل و مدون آن‌ها به شمار می‌رود و باید زیر نظر یک استاد راهنما که در زمینه‌ی موضوع پایان‌نامه تخصص دارد انجام شود [۵]. در این میان نظارت و تعامل استادان راهنما با دانشجو، یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین بخش‌های تدوین پایان‌نامه به شمار می‌آید [۶]. استادان راهنما با بهره‌گیری از سبک‌های نظارتی و تعاملی مناسب، می‌توانند در ارتقای توانایی‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد نقش مهمی ایفا کنند؛ چرا که در این دوره دانشجویان برای اولین بار درصدد انجام پژوهش به معنای واقعی هستند [۷]. به‌زعم مک آلپین و وایس، استادان راهنما با آگاهی از سبک‌های نظارتی و تعاملی در فرایند هدایت

پایان‌نامه، نه تنها منجر به رضایت خود و دانشجویان از خروجی پژوهش می‌شوند، بلکه می‌توانند تأثیرات قابل توجهی در آینده آموزشی، پژوهشی، شغلی و حتی اجتماعی دانشجویان بگذارند [۸].

شیربگی و کاوه‌ای معتقدند، نظارت و تعامل مناسب میان استاد راهنما و دانشجو یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین ارکان دوره‌های تحصیلات تکمیلی است [۹]. عوامل نظارتی و تعاملی بین استاد راهنما و دانشجو از آن جهت با اهمیت شمرده می‌شود که در علاقه‌مندی دانشجو به پژوهش، تصمیم دانشجویان برای انجام پژوهش‌های آتی و حتی در تصمیم آنان برای ادامه یا ترک تحصیل تأثیرگذار است؛ اما ضعف آگاهی استاد راهنما و احیاناً دانشجو از سبک‌های نظارتی و تعاملی؛ به عبارت دیگر، عدم آگاهی از سازوکارهای روابط نظارتی و تعاملی استاد راهنما و دانشجو، از زاینده‌گی و پویایی پروژه تحقیق و نیز کیفیت دوران تحصیلی می‌کاهد [۱۰].

منظور از سبک‌های نظارتی استادان راهنما، فرایندی ساختارمند رسمی برای حمایت استاد راهنما از دانشجو، یادگیری و انجام دادن کار دقیق و باملاحظه است. همچنین رابطه نظارتی به پاسخگو بودن حرفه‌ای دانشجو به پژوهش در حین برخورداری از استقلال و خودمختاری کمک می‌کند. منظور از سبک‌های تعاملی، مجموعه کنش‌ها و فعالیت‌های ممکن میان استاد راهنما و دانشجو و نیز توافق بر جنبه‌ای خاص از رابطه‌ی تعاملی در جهت نگارش پایان‌نامه است. از رابطه تعاملی بین استاد راهنما و دانشجو به‌عنوان تبادل اطلاعات در عرصه‌ی تدوین هر چه بهتر پایان‌نامه یاد می‌شود [۹ و ۱۰].

به دلیل بلندمدت بودن و پیچیدگی فرایند پایان‌نامه ممکن است مشکلات متعددی در طول مدت نگارش پایان‌نامه بین استاد راهنما و دانشجو به وجود آید. ویسکر [۱۱]، مشکلات مرتبط با سبک‌های نظارتی استاد راهنما و دانشجویان را به دو بخش نظارت از بالا به پایین و از پایین به بالا تقسیم می‌کند. سبک نظارتی از بالا به پایین عواملی از قبیل اختیار تام استاد راهنما، منفعل بودن دانشجو و عدم وجود سبک نظارتی معتدل را در برمی‌گیرد. سبک نظارتی از پایین به بالا مواردی چون اختیار تام دانشجو، عدم هدایت صحیح استاد راهنما،

فرایند انجام پایان نامه چگونه است؟
۲- وضعیت سبک‌های تعاملی استادان راهنما در طول فرایند انجام پایان نامه چگونه است؟
امید است ارائه‌ی نتایج این پژوهش بتواند آگاهی استادان راهنما از سبک‌های نظارتی و تعاملی را افزایش داده و یکی از مهم‌ترین وظایف آموزشی استادان را که عبارت از هدایت صحیح پایان‌نامه‌های دانشجویان می‌باشد اصلاح نماید.

سبک‌های نظارتی

نظارت استاد راهنما بر دانشجو به طرق مختلفی می‌تواند بر کیفیت آموزش و پژوهش تأثیر بگذارد. سبک‌های نظارتی استادان راهنما با توجه به شرایط هر دانشگاه، دانشکده و رشته‌ی تحصیلی متفاوت است. برای مثال، سبک نظارتی استادان راهنمای رشته‌های شیمی که بیشتر کار در آزمایشگاه را تجربه می‌کنند، نسبت به استادان راهنمای رشته‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی متفاوت است. همچنین فقدان استانداردهای شفاف در زمینه‌ی نظارت استادان راهنما، بر تنوع و گوناگونی این سبک‌ها بیش‌ازپیش اثرگذار بوده است [۱۴ و ۱۵]. یکی از معروف‌ترین سبک‌های نظارتی که بین استاد راهنما و دانشجو می‌تواند شکل بگیرد و سایر سبک‌ها حول این دو سبک می‌باشد مربوط به سبک‌های نظارتی «ساختاری» و «حمایتی» طراحی شده گاتفیلد و آلپرت، است [۱۶].

الف) سبک ساختاری: استاد راهنما، مجری اصلی پژوهش به حساب می‌آید. از ابتدای پژوهش تا پایان آن، استاد راهنما نقش یک سازمان‌دهنده را ایفا می‌کند و در طول این مدت استقلال اندکی برای دانشجو قائل است. در واقع، دانشجو دارای کم‌ترین اختیار و استاد راهنما دارای بیش‌ترین اختیار در پژوهش است.

ب) سبک حمایتی: استاد راهنما، نقش یک حامی و پشتیبان را برای دانشجو ایفا می‌کند. چرا که نظر استاد راهنما بر این است که مدیریت پروژه‌ی تحقیق، بر عهده دانشجو است و وی به‌عنوان یک ناظر و حامی در موارد ضروری به کمک دانشجو می‌شتابد. استاد راهنما دارای کم‌ترین اختیار و دانشجو دارای بیش‌ترین اختیار در

ضعف آگاهی استاد راهنما از روند هدایت پایان‌نامه و عدم وجود ساختار قوی نظارتی را شامل می‌شود. پالامو [۱۲]، مشکلات مربوط به هدایت پایان‌نامه‌ها از جانب استادان راهنما را به سه دسته عوامل ۱- ایجاد رابطه نظارتی و تعاملی ۲- راهنمایی‌های صحیح استاد راهنما به دانشجو در طول تحقیق و ۳- تخصص استاد راهنما در زمینه موضوع پایان‌نامه تقسیم‌بندی می‌کند. همچنین موضوع سبک‌های نظارتی و تعاملی پایان‌نامه‌ها از سوی صاحب‌نظران گوناگون بررسی شده است. در یک پژوهش باید به ابعاد مختلف رابطه‌ی استاد راهنما و دانشجو از جمله سبک‌های نظارتی و تعاملی پرداخته شود [۱۱] و [۱۲]. اهمیت پرداختن به مسأله‌ی رابطه‌ی نظارتی و تعاملی استاد راهنما و دانشجو، به این دلیل است که این رابطه نوعی کنش را میسر می‌سازد و برای دانشجویان سودمند و مفید است. همچنین علت توجه به موضوع راهنمایی پایان‌نامه و در رأس آن، رابطه‌ی نظارتی و تعاملی استاد راهنما و دانشجو، مبتنی بر نقش حساس و مهمی است که استادان راهنما در قبال آموزش و پژوهش دانشجویان بر عهده دارند [۱۳].

وضعیت رضایت دانش‌آموختگان از سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما، زمانی بارزتر می‌شود که بدانیم حجم پژوهش‌های انجام‌شده از این دست ناچیز است [۱۴]. در ایران، تحقیقات زیادی در زمینه‌ی راهنمایی پایان‌نامه صورت نگرفته است. صاحب‌نظران معتقدند اغلب پژوهش‌ها حول محور این امر قرار می‌گیرد که آنچه را که یک استاد باید انجام دهد تعیین کنند نه آن کاری را که واقعاً انجام داده است، ارزیابی کنند [۱۵]. از آنجا که در زمینه‌ی سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما پژوهش‌های اندکی در داخل کشور انجام شده و پژوهش‌های صورت گرفته نتوانسته‌اند به‌طور منسجم به ارائه‌ی سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما بپردازند، این پژوهش در نظر دارد با بررسی تعیین میزان رضایت دانشجویان از سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما در هدایت پایان‌نامه‌های دوره‌ی کارشناسی ارشد، به یکی از مهم‌ترین وظایف آموزشی استادان در تحصیلات تکمیلی بپردازد و به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱- وضعیت سبک‌های نظارتی استادان راهنما در طول

پژوهش است.

برای تکمیل کردن این نظریه، گاتفیلد و آلپرت، هر یک از دو سبک رفتاری «ساختاری» و «حمایتی» را به سطوح بالا و پایین تقسیم کرده و چهار الگوی نظارتی را برای استاد راهنما و دانشجو را معرفی نموده‌اند:

الف) سبک عدم‌مداخله^۳: استاد راهنما، دارای نقش کم‌رنگ در سازمان‌دهی، هدایت و فراهم‌سازی پشتیبانی برای پروژه‌ی تحقیق دانشجو است و مسئولیت همگی این موارد اساساً بر عهده‌ی دانشجو می‌باشد؛ به عبارت دیگر، دانشجو دارای بیش‌ترین استقلال و اختیار است.

ب) سبک پیشوایی^۴: استاد راهنما، حمایت و پشتیبانی فردی و تهیه‌ی منابع لازم (مالی و مادی)، برای پژوهش دانشجو را وظیفه خود می‌داند؛ اما همچنان مسئولیت اصلی پروژه، بر عهده‌ی دانشجو است.

ج) سبک دستوری^۵: استاد راهنما، خود را دارای نقش کلیدی در سازمان‌دهی و هدایت تحقیق می‌داند؛ اما حمایت‌های فردی و تهیه‌ی منابع (مالی و مادی)، بر عهده‌ی دانشجو است.

د) سبک قراردادی^۶: استاد راهنما، از راه چانه‌زنی، در سازمان‌دهی و هدایت پروژه‌ی تحقیق، نقش ایفا می‌کند و در صورت لزوم حمایت‌هایی را برای دانشجو فراهم می‌آورد [۱۶].

به‌زعم صفایی موحد و عطاران [۱۷]، استادان راهنما معمولاً شش سبک در هدایت پایان‌نامه‌های دانشجویان به کار می‌گیرند:

۱- **سبک توسعه‌دهنده^۷:** مشارکت دادن دانشجویان در تصمیمات مربوط به پایان‌نامه‌شان.

۲- **سبک ابلاغ‌کننده^۸:** تعیین و ابلاغ پیامدهای مورد انتظار به دانشجویان.

۳- **سبک نظارت‌کننده^۹:** نظارت مداوم بر عملکرد دانشجویان از طریق مرور کار آن‌ها.

۴- **سبک واسطه‌ای^{۱۰}:** ایجاد شبکه ارتباطی بین دانشجو و دیگر منابع اجتماعی.

۵- **سبک نوآورانه^{۱۱}:** ارائه‌ی تفکرات و ایده‌های خلاقانه در ارتباط با کار پایان‌نامه.

۶- **سبک انسجام‌دهنده^{۱۲}:** اتخاذ تصمیمات مناسب

در فرایند راهنمایی پایان‌نامه.

از دیگر سبک‌های رایج، سبک نظارتی سنتی است. در این سبک، دانشجو به حال خود گذاشته می‌شود تا برنامه پژوهشی خود را طراحی کند. به این ترتیب که بعد از انتخاب موضوع پایان‌نامه، دانشجو به حال خود رها می‌شود و هدایتی از جانب استاد راهنما صورت نمی‌گیرد، چرا که اعتقاد استاد راهنما بر این است، دانشجو خود باید در زمینه‌ی نگارش پایان‌نامه تلاش نماید و مسئولیت نهایی پایان‌نامه با دانشجو است [۱].

یکی دیگر از سبک‌ها رایج که در تحقیقات گوناگون نیز به آن پرداخته شده است، سبک نظارتی استاد راهنما محور است؛ بدین صورت که پیکربندی پایان‌نامه با راهنمایی‌ها و حمایت‌های مالی و علمی از جانب استاد راهنما آغاز می‌شود. در ابتدای کار، استاد راهنما بیشترین مداخله و مسئولیت بر پژوهش را به عهده دارد، اما رفته‌رفته دانشجو را ترغیب به مسئولیت‌پذیری در این عرصه می‌کند. زمانی که دانشجو کاملاً در مسیر پژوهش قرار گرفت، استاد راهنما می‌تواند رویکردی مبتنی بر توصیه و راهنمایی بر اساس نیازهای دانشجو را در پیش گرفته و بیشترین اختیار و آزادی را به دانشجو دهد؛ اما نباید هیچ‌گاه نقش اصلی خود را که عبارت از راهنمایی، حمایت مالی و به‌ویژه علمی از دانشجو است در طول نگارش پایان‌نامه فراموش کند [۱۸].

برادبری [۱۹]، در تکمیل کردن این سبک نظارتی از جانب استاد راهنما، با استفاده از روش تحلیل گفتمان انتقادی به بررسی و فرایند رابطه بین استاد راهنما و دانشجو پرداخته است. به عقیده‌ی وی در رابطه بین استاد راهنما و دانشجو، فرایند تحول با ویژگی‌هایی چون مسئولیت و استقلال همراه بوده و مرکز کنترل روابط به تدریج از استاد راهنما به دانشجو انتقال می‌یابد. این استقلال تدریجی دانشجو از استاد را می‌توان به «از شیر گرفتن نوزاد^{۱۳}» تشبیه کرد.

یکی دیگر از سبک‌های نظارتی متعارف، الگوی استاد-شاگردی است که از آن به‌عنوان الگوی ایده‌آل افلاطونی نیز یاد می‌شود. در این الگو، مهارت‌های مربوط به پژوهش از جانب استاد راهنما به دانشجو آموزش داده می‌شود. در چنین الگویی، دانشجو وظایف مشخصی در فرایند

مبادرت ورزد [۲۴].

در ایجاد یک سبک تعاملی مناسب، نقش استاد راهنما کلیدی است؛ چرا که می‌تواند منجر به رابطه‌ی خشک و بی‌روح و یا رابطه‌ی پویا و هدفمند شود؛ به‌طوری‌که از پشتیبانی اداری، پشتیبانی فنی، حمایت معنوی گسترده، و حمایت شخصی و عاطفی به‌عنوان عوامل مهم در ایجاد یک سبک تعاملی خوب و مثبت یاد می‌شود [۲۵]؛ اما جمالی مهمویی [۲۶]، از پشتیبانی فکری، پشتیبانی احساسی و روحی، و پشتیبانی ابزاری به‌عنوان عوامل مهم در ایجاد سبک تعاملی اثربخش یاد می‌کند. گوردون [۲۷]، در رابطه با سبک‌های تعاملی، به دو سبک عمودی^{۱۶} و افقی^{۱۷} اشاره می‌کند.

الف) سبک تعاملی عمودی: از سبک تعاملی عمودی به‌عنوان سبک تعاملی بالا به پایین و سبک تعاملی اقتدار و قدرت یاد می‌شود. در این سبک، استاد راهنما در رأس و دانشجو در مرتبه‌ی پایین است. تصمیم‌گیرنده‌ی اصلی درباره‌ی چگونگی آموزش، پژوهش و هدایت بر عهده‌ی استاد راهنماست و دانشجو جایگاه فرودست را دارد و منفعل به شمار می‌رود. استاد راهنما به‌عنوان دستوردهنده و دانشجو به‌عنوان اجراکننده‌ی دستورات به شمار می‌رود. در واقع؛ تعامل بین استاد راهنما و دانشجو در پایین‌ترین حد خود است.

ب) سبک تعاملی افقی: استاد راهنما، خود را به‌عنوان همکار پژوهش دانشجو می‌داند و نه صاحب پژوهش. استاد راهنما، به‌اتفاق دانشجو تصمیم می‌گیرد و نظرات استاد راهنما و دانشجو بر یکدیگر غالب نمی‌شود، بلکه از راه گفتگو بر سر مسأله خاصی اتفاق نظر پیدا می‌کنند. دانشجو به‌اتفاق استاد راهنما از برون‌داد پژوهش رضایت دارد و شیوه‌ی تعامل در بالاترین حد خود است.

به‌زعم عتیق و یالسکین [۲۸] و آیوس و راولی [۲۹]، در شیوه‌ی تعاملی، می‌توان به دو رابطه‌ی مثبت و پویا و سرد و خشک اشاره کرد. در رابطه‌ی تعاملی مثبت و پویا، استاد راهنما ابتدا به همراه دانشجو هدف از نگارش پایان‌نامه و همکاری خود را مشخص می‌کند. در ادامه استاد راهنما با دانشجو بر جنبه‌ای خاص از شیوه‌ی تعاملی توافق کرده و روند کار را مشخص می‌کنند. دانشجو موظف است هرچند وقت یک‌بار، جلسه‌ای را با

پژوهش به انجام می‌رساند و ویژگی‌های پژوهشگری استادش را مشاهده می‌کند تا این‌که نهایتاً دانشجو، به یک پژوهشگر همچون منبع اصلی‌اش؛ یعنی استاد تبدیل می‌شود [۲۰].

به‌طور کلی در رابطه‌ی نظارتی استاد راهنما و دانشجو، دو حالت پیش می‌آید. حالت اولیه، سبک نظارتی کنترل‌کننده^{۱۴} است. در این سبک، استاد راهنما تمام موارد پژوهش را هدایت می‌کند و به‌نوعی شخص اصلی پژوهش به حساب می‌آید، و دانشجو به‌عنوان شخصی فرض می‌شود که در طول فرایند پایان‌نامه باید مطیع و پیرو استاد راهنما باشد. حالت دوم سبک نظارتی تسهیل‌کننده^{۱۵} است. در این سبک استاد راهنما نقش هدایت‌گر و تسهیل‌کننده (حامی و مشوق) را بر عهده دارد و پاسخگوی نیازهای دانشجو است [۲۱].

سبک‌های تعاملی

شیوه‌ی تعامل بین استاد راهنما و دانشجو مستقیماً بر کیفیت تجارب آموزشی دانشجویان اثر می‌گذارد [۲۲]. یک رابطه‌ی خوب نتایج مثبت برای آنان در بر خواهد داشت که علاقه‌مند ساختن دانشجویان به رشته و گروه آموزشی، تکمیل به‌موقع دوره‌ی تحصیلی، ایجاد محیطی مثبت در گروه آموزشی، رشد حرفه‌ای دانشجویان، ارتقای ویژگی‌هایی همچون مسئولیت و تعهد، اشتیاق به انجام دادن پژوهش‌های بیشتر با استاد راهنما، و رضایت استاد راهنما و دانشجو از خروجی پژوهش، از آن جمله‌اند [۲۱ و ۲۲]. از طرف دیگر، تعامل نامناسب به شدت بر نارضایتی دانشجویان و عزم برای ترک تحصیل دخالت دارد [۲۳].

رابطه‌ی استاد راهنما و دانشجو به لحاظ عاطفی نیز مهم است. برخی از استادان با دانشجویان خود رابطه‌ای بسیار نزدیک برقرار می‌کنند و برخی دیگر نیز از این رابطه امتناع ورزیده و فقط به روابط رسمی اکتفا می‌کنند. ادبیات موجود در زمینه‌ی شیوه‌ی تعامل بین استاد راهنما و دانشجو حاکی از آن است که، این روابط نباید خشک و رسمی و محدود به امور مربوط به پایان‌نامه شود؛ بلکه استاد راهنما باید به برقراری روابط غیررسمی و عاطفی، نه به آن میزان که وابستگی ایجاد شود،

انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران که در دو سال اخیر از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود دفاع نموده بودند تشکیل داد (N=3092). به سه دلیل در این پژوهش جامعه آماری را دانشجویان دکتری تشکیل دادند: ۱- دسترسی به دانشجویان کارشناسی ارشد که از پایان‌نامه‌ی خود دفاع نموده بودند بسیار مشکل بود. ۲- دانشجویان دکتری منتخب نمونه تحقیق، همان دانشجویان کارشناسی ارشد هستند که در دو سال اخیر، از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود دفاع نموده‌اند. ۳- نظرات دانشجویان دکتری قابل اطمینان‌تر است؛ چرا که وجود دو مؤلفه‌ی مهم و حساس سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما، اقتضا می‌کند که مدت‌زمانی از اتمام دفاع پایان‌نامه گذشته باشد تا بتوان درست‌تر در مورد این مؤلفه‌ها اظهار نظر کرد.

سه دانشگاه خوارزمی، تهران و بهشتی واقع در شهر تهران به صورت تصادفی به عنوان دانشگاه‌های منتخب تحقیق برگزیده و از طریق فرمول نمونه‌گیری کوکران ۳۴۲ نفر به عنوان نمونه‌ی تحقیق انتخاب شدند.

جدول ۱. خلاصه‌ی سبک‌های نظارتی

سبک‌های نظارتی
ساختاری، حمایتی و قراردادی ^{۱۸} [۱۶]
سنتی [۱]
افلاطونی [۲۰]
تلفیقی [۶]
کنترل‌کننده و تسهیل‌کننده [۲۱]
تحلیل‌گفتمان انتقادی [۱۹]
عدم‌مداخله، پیشوایی و دستوری [۱۶]
توسعه‌دهنده، ارائه‌دهنده، نظارت‌کننده، واسطه، نوآور و انسجام‌دهنده [۶]

جدول ۲. خلاصه‌ی سبک‌های تعاملی

سبک‌های تعاملی
عمودی و افقی [۲۷]
پویا و مثبت [۲۸]
سرد و خشک [۲۹]

استاد راهنما ترتیب داده و گزارشی از روند پیشرفت کار را به استاد راهنما ارائه دهد. با این شیوه تعاملی، مسؤلیت و تعهد استاد راهنما و دانشجو رفته‌رفته افزایش پیدا کرده و در نهایت خشنودی از برون‌داد پژوهش برای هر دو حاصل می‌شود. اما در شیوه‌ی تعاملی سرد و خشک، استاد راهنما پس از پذیرش دانشجو، وی را به حال خود رها کرده و در پی تعاملات در زمینه‌ی پایان‌نامه، شیوه‌ی نگارش و... نمی‌باشد. در این سبک تعاملی، استاد راهنما معمولاً زمانی را برای جلسه گذاشتن با دانشجو و بحث بر سر مسائل پایان‌نامه در نظر نمی‌گیرد؛ چرا که در جریان روند پژوهش قرار ندارد و هنگامی که با دانشجو برخورد می‌کند، با جملاتی نظیر «وقت ندارم»، «جلسه دارم»، «سرم شلوغ است» و «باشد برای یک‌زمان دیگر» سعی در طرد دانشجو دارد [۲۸ و ۲۹].

شوارتز [۴]، در رابطه با سبک تعاملی بین استاد راهنما و دانشجو به مرزهای بین فردی اشاره می‌کند. وی معتقد است باید مرزی مشخص بین استاد راهنما و دانشجو وجود داشته باشد، که رعایت آن موجب استحکام این رابطه می‌شود. عوامل زیادی بر رعایت این مرز تأثیر دارند که موارد آگاهی استاد از وظایف خود، آگاهی دانشجو از وظایف خود، نوع هدایت استاد راهنما، نوع فعالیت دانشجو، نوع برخورد استاد راهنما و دانشجو با یکدیگر، حوزه‌ی مطالعاتی استاد راهنما و دانشجو، و نظام آموزش دانشگاهی از آن جمله‌اند. خلاصه‌ای از سبک‌های نظارتی و تعاملی و همچنین پیشینه‌ی داخلی و خارجی استادان راهنما به ترتیب در جداول شماره ۱، ۲ و ۳ آمده است. با توجه به بررسی ادبیات، الگوی مفهومی اولیه پژوهش به شرح زیر طراحی شد:

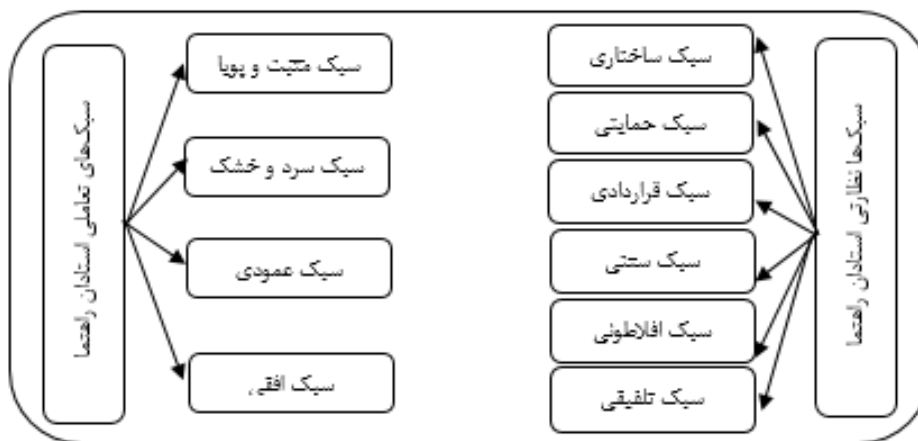
۲- روش پژوهش

پژوهش حاضر برحسب هدف آن از نوع پژوهش‌های کاربردی و با توجه به این که بدون دست‌کاری متغیرهای مستقل به توصیف وضع موجود می‌پردازد، از لحاظ نحوه‌ی گردآوری داده‌ها، در زمره‌ی تحقیقات توصیفی و از نوع پیمایشی است.

جامعه‌ی آماری را کلیه دانشجویان دکتری ورودی سال تحصیلی ۹۲-۹۱ و ۹۳-۹۲ دختر و پسر رشته‌های علوم

جدول ۳. خلاصه‌ی پیشینه‌ی داخلی و خارجی پژوهش

نویسنده	سال	عنوان	نتایج
دوناد، سریان و دنیسون	۱۹۹۵	روش‌های نظارت استاد راهنما بر پایان‌نامه دانشجویان	از طریق مصاحبه با دانشجویان، مشکلات مرتبط با پایان‌نامه‌ها به دو دسته سازمانی و فردی تقسیم شد. مهم‌ترین عوامل سازمانی: خط‌مشی‌ها و رویه‌های ایجادشده برای راهنمایی دانشجویان و مهم‌ترین عوامل فردی عدم تخصص و جامع‌نگری استاد معرفی شد.
گاتفیلد و آلپرت	۲۰۰۲	انواع سبک‌های نظارتی استاد راهنما در جریان هدایت پایان‌نامه‌های دانشجویی	شناسایی دو سبک اصلی ساختاری و حمایتی در جریان هدایت و نظارت بر پایان‌نامه‌ها و شناسایی چهار زیرشاخه عدم‌مداخله، پیشوایی، دستوری و قراردادی.
ویسکر	۲۰۰۵	نحوه‌ی نظارت و هدایت استادان راهنما بر دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری	پس از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری، وظایف استادان راهنما در سه طبقه آغاز روند راهنمایی، راهنمایی و حمایت‌های مداوم در مراحل نگارش و مراحل پایانی پژوهش قرار گرفت.
جامیسون و گری	۲۰۰۶	نظارت بر پروژه‌های دانشجویان: انتظارات از استاد راهنما و دانشجویان	استاد راهنما و دانشجویان باید ابتدا انتظارات را از یکدیگر مشخص ساخته و در پی طراحی سبک نظارتی و تعاملی مناسب باشند. با این عمل دانشجویان و استادانی که با یکدیگر سازگاری نداشته باشند در همان ابتدا خود را از یکدیگر جدا خواهند کرد.
ایست، بیتچنر و باستورکمن	۲۰۱۲	بازخورد استادان راهنما به پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد	دانشجویان علوم انسانی، نسبت به دانشجویان رشته‌های تجربی و فنی روابط تعاملی گسترده‌ای با استاد راهنمای خود داشتند و نظارت مداوم و مستمر استاد بر پایان‌نامه را، دانشجویان فنی بیشتر از دانشجویان علوم انسانی پذیرفتند.
میون پیو	۲۰۱۳	نقش استاد راهنما در موفقیت پایان‌نامه‌های دانشجویان	از طریق مصاحبه با دانشجویان ۵ عامل مؤثر در سبک تعاملی مثبت و اثربخش شناسایی شدند که عبارت‌اند از: مدیریت، پشتیبانی اداری، پشتیبانی فنی ویژه، حمایت معنوی در سطح وسیع و حمایت شخصی و عاطفی.
نیلی، نصر و اکبری	۱۳۸۶	کیفیت راهنمایی پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد	استادان راهنما در بخش انتخاب موضوع و جمع‌بندی و نتیجه‌گیری از پژوهش بیشترین راهنمایی و در بخش مبانی نظری کم‌ترین راهنمایی را در قبال دانشجویان خود داشته‌اند.
خدایاریان و همکاران	۱۳۹۰	شناسایی ابعاد صلاحیتی استاد راهنما عبارت‌اند از: تعهد حرفه‌ای به کار هدایت و راهنمایی، حرفه‌ای ساختن دانشجویان در بعد پژوهش، صلاحیت‌های مدیریتی و رهبری و ارتقای کیفیت عملکرد دانشجو و پژوهش.	
شیربگی و کاوه‌ای	۱۳۹۱	بررسی نقش و رابطه‌ی نظارتی استاد راهنما و دانشجویان از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد	دانشجویان معتقدند مسئولیت نهایی پایان‌نامه بر عهده خود آن‌هاست. دانشجویان خواهان ایفای یک نقش و تعامل رسمی استاد راهنما در فرآیند راهنمایی هستند. همچنین دانشجویان خواهان بازخوردهای تکوینی از جانب استاد راهنما هستند.

نمودار ۱. الگوی مفهومی اولیه‌ی تحقیق

این موضوع نشان‌دهنده‌ی این است که استادان راهنما در روند نگارش پایان‌نامه‌های دانشجویان از هیچ‌یک از سبک‌های نظارتی به‌درستی و در زمان مناسب استفاده نکرده‌اند؛ به‌عبارت دیگر، دانشجویان از سبک‌های نظارتی استادان راهنما در هدایت پایان‌نامه‌های خود رضایت ندارند؛ چرا که بالاترین میزان رضایت مربوط به متغیر میزان استفاده استاد راهنما از سبک‌های حمایتی و سنتی با میانگین (۲/۹۶) است، که این به‌نوبه‌ی خود از حد متوسط میانگین نظری پژوهش (میانگین نظری تحقیق = ۳) کم‌تر است.

وضعیت سبک‌های تعاملی استادان راهنما

نتایج ارائه‌شده در جدول ۵، نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های پنج‌گانه‌ی رابطه‌ی تعاملی استاد راهنما و دانشجوی، دو متغیر میزان استفاده استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی عمودی با میانگین ($X=2/21, p=0/000$) و میزان استفاده‌ی استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی سرد و خشک با میانگین ($X=2/59, p=0/000$) کمتر از حد متوسط میانگین و معنی‌دار ارزیابی شده است.

متغیرهای میزان استفاده استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی افقی با میانگین ($X=3/28, p=0/032$)، تأثیر تعامل مثبت در علاقه‌مندی دانشجوی به ادامه‌ی تحصیل با میانگین ($X=3/16, p=0/014$) و برقراری تعامل مثبت و پویا استاد راهنما با دانشجوی با میانگین ($X=0/24, p=0/000$)، به ترتیب بیشتر از حد متوسط میانگین و معنی‌دار ارزیابی شده است.

برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی نگرش‌سنج پژوهشگرساخته استفاده شد. پرسشنامه شامل دو مؤلفه - ی سبک‌های نظارتی (۶ گویه) و سبک‌های تعاملی (۵ گویه) بود. گویه‌های پرسشنامه با استفاده از مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش، در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم تا خیلی زیاد) طراحی شد. روایی پرسشنامه توسط ۵ تن از متخصصان رشته‌ی مدیریت آموزشی و آموزش عالی به دست آمد و پایایی آن از روش آزمون آلفای کرونباخ سنجیده شد، که ضریب ۰/۸۷۲ نشان از سطح قابل قبول پرسشنامه بود. درنهایت داده‌ها با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای از طریق نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

۳- یافته‌ها

در این بخش ابتدا، نتایج پژوهش در سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما ارائه و سپس یافته‌های پژوهشی مورد بحث و نتیجه‌گیری قرار می‌گیرند.

وضعیت سبک‌های نظارتی استادان راهنما

نتایج ارائه‌شده در جدول ۴، حاکی از آن است که از بین مؤلفه‌های شش‌گانه‌ی رابطه‌ی نظارتی استاد راهنما و دانشجوی، تمامی مؤلفه‌ها کمتر از حد متوسط میانگین ارزیابی شده است. این بدان معناست که رابطه‌ی نظارتی استاد راهنما و دانشجوی از دیدگاه دانشجویان از وضعیت مناسبی برخوردار نیست.

جدول ۴. سنجش مؤلفه‌ی نظارتی استادان راهنما با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای

ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	df	مقدار آماره t	سطح معناداری
۱	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از سبک ساختاری	۲/۴۴	۱/۰۸۶	۳۴۱	-۹/۵۰	۰/۰۰۰
۲	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از سبک حمایتی	۲/۹۶	۱/۱۰۸	۳۴۱	-۵/۳۷	۰/۵۹۲
۳	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از سبک قراردادی	۲/۶۸	۱/۱۴۳	۳۴۱	-۵/۱۵	۰/۰۰۰
۴	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از سبک سنتی	۲/۹۶	۱/۲۶۹	۳۴۱	-۵/۱۱	۰/۶۱۰
۵	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از سبک افلاطونی	۲/۲۸	۱/۰۳۱	۳۴۱	-۱۲/۸۹	۰/۰۰۰
۶	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از سبک‌های تلفیقی	۲/۴۰	۰/۹۷۸	۳۴۱	-۱۱/۱۶	۰/۰۰۰
	مجموع	۲/۶۲	۰/۶۰۲	۳۴۱	-۱۱/۵۲	۰/۰۰۰

جدول ۵. سنجش مؤلفه‌ی تعاملی استاد راهنما و دانشجو با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای

ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	df	مقدار آماره t	سطح معناداری
۱	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی مثبت و پویا	۳/۱۳	۱/۱۲	۳۴۱	۲/۲۶	۰/۰۲۴
۲	تأثیر تعامل مثبت در علاقه‌مندی دانشجو به ادامه تحصیل	۳/۱۶	۱/۲۲	۳۴۱	۲/۴۶	۰/۰۱۴
۳	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی سرد و خشک	۲/۵۹	۱/۱۵	۳۴۱	-۶/۵۷	۰/۰۰۰
۴	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی عمودی	۲/۲۱	۱/۰۸	۳۴۱	-۱۳/۳۵	۰/۰۰۰
۵	میزان استفاده‌ی استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی افقی	۳/۲۸	۱۲/۶۰	۳۴۱	۲/۱۵۱	۰/۰۳۲
	مجموع	۲/۹۲	۲/۴۶	۳۴۱	-۳/۰۸	۰/۰۰۲

همچنین با توجه به این که میانگین مجموع متغیرها ($X=۲/۹۲, p=۰/۰۰۲$)، عددی نزدیک به میانگین نظری تحقیق را نشان می‌دهد، پس می‌توان گفت از نظر دانشجویان وضعیت رابطه‌ی تعاملی استادان راهنما و دانشجویان در وضعیت متوسطی قرار دارد.

بحث

یافته‌ها نشان داد که مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه-های دولتی وابسته به وزارت علوم در شهر تهران با چالش‌هایی در ایفای نقش استادان راهنما برای هدایت پایان‌نامه‌ها روبروست. در این میان استفاده‌ی مناسب از سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما در هدایت پایان‌نامه‌های دانشجویان حائز اهمیت است. در این پژوهش برای سبک‌های نظارتی استادان راهنما ۶ سبک ساختاری، حمایتی، قراردادی، سنتی، افلاطونی، و سبک‌های تلفیقی و برای سبک‌های تعاملی استادان راهنما ۴ سبک مثبت و پویا، سرد و خشک، عمودی و افقی شناسایی شد.

وضعیت سبک‌های نظارتی استادان راهنما

نتایج به‌دست‌آمده در خصوص رابطه‌ی نظارتی استادان راهنما نشان داد، هیچ‌کدام از متغیرها بالاتر از میانگین نظری ارزیابی نشدند؛ به‌عبارت‌دیگر، دانشجویان از سبک‌های نظارتی استادان راهنما در جریان هدایت

پایان‌نامه‌ها رضایت نداشتند. این بدان معناست که استادان راهنما نتوانسته‌اند به‌خوبی از سبک‌های نظارتی در هدایت دانشجویان بهره ببرند. اهمیت سبک‌های نظارتی از آنجا ناشی می‌شود که این سبک‌ها می‌توانند نقش مهمی در ارتقای علمی-آموزشی و استقلال پژوهشی دانشجویان داشته باشند. یکی از دلایل اصلی این نارضایتی عدم به‌کارگیری سبک‌های تلفیقی از جانب استادان راهنما و به‌کارگیری یک سبک در طول هدایت پایان‌نامه است. دلیل دیگر ممکن است بی‌توجهی و یا ناآگاهی استادان راهنما از ماهیت سبک‌های نظارتی و یا وجود دیدگاه‌های متضاد درباره نقش‌ها و سبک‌های نظارتی استادان راهنما باشد. گاتفیلد و آلپرت [۱۶]، نیز بهترین سبک نظارتی را، استفاده از سبک‌های تلفیقی (به‌کارگیری چند سبک به‌جای یک سبک) می‌دانند. به‌زعم ویلکیناس [۶]، هرکدام از سبک‌های ساختاری، حمایتی، قراردادی، سنتی و افلاطونی در برهه‌ای از روند تدوین پایان‌نامه مناسب است. برای مثال، در شروع نگارش پایان‌نامه دانشجویان، (به‌ویژه دانشجویان کارشناسی ارشد)، به علت اندک بودن تجربه‌ی پژوهشی، معمولاً توصیه می‌شود استادان راهنما از سبک حمایتی استفاده کنند. در این سبک استاد راهنما دانشجو را در مراحل مختلف تدوین مقدماتی، پروپوزال و پایان‌نامه حمایت می‌کند، اما رفته‌رفته با تسلط بیشتر دانشجو بر پژوهش، استاد راهنما مدیریت پروژه تحقیق را به دانشجو

واگذار می‌کند [۶]. یافته‌های این پژوهش همچنین با یافته‌های گاتفیلد و آلپرت [۱۶] همخوانی دارد.

وضعیت سبک‌های تعاملی استادان راهنما

استادان راهنما در طول هدایت پایان‌نامه، از شیوه‌های تعاملی متفاوتی بهره می‌برند. برخی خشک، سرد و بی‌روح و برخی دیگر روابط غیررسمی، دوستانه و نزدیک. اما روابط بیش از اندازه عاطفی بین استاد راهنما و دانشجو می‌تواند مشکلات عدیده‌ای از جمله وابسته شدن دانشجو در همه زمینه‌ها به استاد راهنما و عدم تلاش و پژوهش درباره‌ی موضوع پایان‌نامه و در پی آن عدم خلاقیت را به وجود آورد؛ بنابراین رعایت اعتدال در شیوه‌ی تعامل بین استاد راهنما و دانشجو حائز اهمیت است. یافته‌های آماری این پژوهش حاکی از آن است میزان استفاده استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی افقی، تأثیر تعامل مثبت در علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل و برقراری تعامل مثبت و پویا استاد راهنما با دانشجویان، به ترتیب به‌عنوان مهم‌ترین متغیرها شناخته شدند. بالاترین میزان رضایت دانشجویان از متغیرهای رابطه‌ی تعاملی استاد راهنما با دانشجو، مربوط به متغیر، استفاده‌ی استاد راهنما از شیوه‌ی تعاملی افقی با میانگین ($X=3/28$ ، $p=0/032$) و پایین‌ترین میزان رضایت دانشجویان، مربوط به متغیر، استفاده استاد راهنما از شیوه تعاملی عمودی با میانگین ($X=2/21$ ، $p=0/000$) بود. از جمله دلایل مهم رضایت دانشجویان از شیوه‌ی تعاملی افقی، تصمیم‌گیری استاد راهنما به‌اتفاق دانشجو در روند نگارش و تدوین پایان‌نامه و خود را همکار پژوهشی دانشجو دانستن و نه صاحب پژوهش، است. از دلایل مهم دیگر برگزیدن این سبک تعاملی از جانب دانشجویان به‌عنوان مهم‌ترین سبک تعاملی، این است که، دانشجویان به‌اتفاق استاد راهنما از برون‌داد پژوهش رضایت دارند؛ چرا که تمامی مراحل پژوهش در سایه‌ی همکاری یکدیگر صورت پذیرفته است. از دلایل مهم نارضایتی دانشجویان از سبک تعاملی افقی می‌توان به، در رأس بودن استاد راهنما و منفعل بودن دانشجو، سلطه داشتن استاد راهنما بر تمام مراحل پژوهش و مطیع بودن دانشجو، صادر کردن دستور از جانب استاد راهنما

و اجرای دستورات از جانب دانشجو اشاره کرد. نتایج به‌دست‌آمده با نتایج پژوهش پژوهشگرانی از جمله نام فامیل محققان [۲۷ و ۲۸]، همخوانی دارد.

۴- نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی تعیین میزان رضایت دانشجویان کارشناسی ارشد از سبک‌های نظارتی و تعاملی استادان راهنما در هدایت پایان‌نامه‌ها انجام شد. این مطالعه در قالب پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته و مجموعاً دو مؤلفه‌ی سبک‌های نظارتی (ساختاری، حمایتی، قراردادی، سنتی، افلاطونی، تلفیقی) و سبک‌های تعاملی (مثبت و پویا، سرد و خشک، عمودی و افقی)، بررسی شد. بررسی ادبیات موضوع نشان داد پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی‌ارشد، به دلیل اولین فعالیت مستقل و مدون آن‌ها، می‌تواند دانشجو را دست کم در جنبه‌ای از موضوعات رشته‌ی تخصصی، ماهر سازد و به عنوان یک واحد مهم تحقیق پیشرفته به شمار می‌رود که باید زیر نظر یک استاد راهنمای متخصص انجام شود. از نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌توان نتیجه گرفت، دانشجویان از هیچ‌یک از سبک‌های نظارتی استادان راهنما رضایت نداشتند؛ چرا که استادان راهنما از سبک‌های نظارتی به درستی و به موقع استفاده نمی‌کنند. این عامل به نوبه‌ی خود می‌تواند تأثیر منفی در انگیزه‌ی آموزشی و پژوهشی دانشجویان داشته باشد. نتایج سبک‌های تعاملی نشان داد، دانشجویان خواهان سبک تعاملی افقی و مثبت و پویا هستند؛ چرا که در این دو سبک تعاملی، دانشجویان استاد راهنمای خود را همکار پژوهشی می‌دانند و با استفاده از نظرات یکدیگر، سعی در انجام دادن پژوهشی ارزشمند دارند.

پی‌نوشت‌ها

- 1 Structural Style
- 2 Supportive Style
- 3 laidssez-faire Style
- 4 Leadership Style
- 5 Grammatical Style
- 6 Conventional Style
- 7 Developer Style
- 8 Deliverer Style
- 9 Monitor Style

- Vol. 32, (2008). pp. 297-311.
- [7] Ray, S., Selecting a Doctoral Dissertation Supervisor: Analytical Hierarchy Approach to the Multiple Criteria Problem. *International Journal of Doctoral Studies*, Vol. 2, (2007). pp. 23-32.
- [8] Mcalpine, L., & Weiss, J., Mostly True Confessions: Joint Meaning-Making about the Thesis Journey. *The Canadian, journal of Higher Education*, Vol. 30, No. 1, (2000). pp. 1-26.
- [9] Shirbegi, N., Kavehei, S., The Role of regulatory supervisors and students from the perspective of graduate students. *New Educational Approaches*, Faculty of chologic & Educational Science University of Isfahan, Vol. 7, No. 1, (2012), pp. 1- 26. [In Persian].
- [10] Ylijoki, O., Masters Thesis Writing From A Narrative Approach. *Journal Of Studies In Higher Education*, Vol. 26, No. 1, (2001), pp. 21-34.
- [11] Wiscer, G., The Good Supervisor: Supervising Postgraduate and Undergraduate Research for Doctoral Theses and Dissertations. Palgrave Macmillan. (2005).
- [12] Palomo, M., Development and Validation of a Questionnaire Measure of the Supervisory Relationship. Unpublished D Clin Psych Thesis, *Oxford University*. (2004).
- [13] Jamieson, S., & Gray, C., The Supervision of Undergraduate Research Students: Expectations of Student and Supervisor. *Practice and Evidence of Scholarship of Teaching and Learning in Higher Education*, Vol. 1, No.1, (2006). pp. 37-59.
- [14] Eric Kraus, S., & Arif Ismail, I., PhD Students' Experiences of Thesis Supervision in Malaysia: Managing Relationships in the Midst of Institutional Change. *The Qualitative Report*, Vol. 15, No. 4, (2010). pp. 802-822.
- [15] Attaran, M., ZeinAbadi, H.R., Tolabi, S., Supervisor selection and Student-Supervisor relation: PhD graduates perspectives. *Journal of Curriculum Studies(J.C.S.)*, Vol. 4, No. 15, (2009). pp. 281- 308. [In Persian].

- ¹⁰ Broker Style
¹¹ Innovator Style
¹² Integrator Style
¹³ Weaning
¹⁴ Controller
¹⁵ Facilitator
¹⁶ Vertical
¹⁷ Horizontal\

¹⁸ لازم به ذکر است سبک‌های نظارتی از جمله عدم‌مداخله، پیشوایی و دستوری (گاتفیلد و آلپرت، ۲۰۰۲)، سبک‌های توسعه‌دهنده، ارائه‌دهنده، نظارت‌کننده، واسطه، نوآور و انسجام دهنده (ویلیکیناس، ۲۰۰۸)، و سبک تحلیل‌گفتمان انتقادی (برادبری، ۲۰۰۷)، از آن جهت که در راستا و تکمیل سبک‌های نظارتی ساختاری، حمایتی، سنتی، افلاطونی، قراردادی و تلفیقی بودند، و از آن‌ها بیشتر به‌عنوان سبک‌های مکمل یاد می‌شود، در این پژوهش فقط در قسمت مبانی نظری بحث و بررسی شدند و در قسمت تجزیه و تحلیل آماری مورد بررسی قرار نگرفتند.

مراجع

- [1] Lancaster, S., & Milia, L.D., Supervisor Behaviours that Facilitate Training Transfer. *Journal of Workplace Learning*, Vol. 25, No. 1, (2012). pp. 6-22.
- [2] Nili, M.R., Nasr, A.R., & Akbari, N., Check the quality of graduate theses tips. *Daneshvar Raftar*, Vol. 14, No. 24, (2007). pp. 111- 122. [In Persian].
- [3] derakhshanfar, H., shahrami, A., hatamabadi, H.R., Amina, F., & Sharifi, E., Check the selection criteria and thesis supervisor from the perspective of medical students. *Biannual Journal of Medical Education Development*, Vol. 3, No. 4, (2012). pp. 49- 57. [In Persian].
- [4] Schwartz, H.L., From the Classroom to the Coffee Shop: Graduate Students and Professors Effectively Navigate Interpersonal Boundaries. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, <http://www.isetl.org/ijtlhe/>, Vol. 23, No. 3, (2011), pp. 363-372.
- [5] Rezaian, M., Mutual responsibilities of the supervisor and the student in writing a thesis. *Journal of Medical Education and Development, Qazvin University Of Medical Sciences*, Vol. 4, No. 1, (2010), pp. 49- 55.
- [6] Vilkinas, T., An Exploratory Study of the Supervision of Ph.D/ Research Students' Theses. *In Innov High Edu*,

- [16] Gatfield, T., & Alpert, F., The Supervisory Management Styles Model, in Quality Conversations, Proceedings of the 25th HERDSA Annual Conference, Perth, Western Australia, (2002). pp. 7-10 July.
- [17] Safae Movahed, S., attaran, M., Analysis of norms affecting the selection of advisors in the areas of absolute (Mathematical Sciences) and interdisciplinary (Education): a phenomenological study. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, Vol. 2, No. 4, (2010). pp. 95- 121. [In Persian].
- [18] East, M., Bitchener, J., & Basturkmen, H., What Constitutes Effective Feedback to Postgraduate Research Students? The Students' Perspective." *Journal of University Teaching & Learning Practice*, Vol. 9, No. 2, (2012), pp. 8-31.
- [19] Bradbury- Jones, C., Unity and Detachment: A Discourse Analysis of Doctoral Supervision. In *International Journal of Qualitative Methods*, (2007). pp. 81-91.
- [20] Toncich, D.J., Key Factors in Postgraduate Research: A guide for Students, Christobel Engineering, Australia Brighton. (2006).
- [21] Lovitts, B.E., Leaving the Ivory tower the Causes and Consequences of Departure from Doctoral Study. *New York: Row Man and Littlefield Publishers, Inc.* (2001).
- [22] Zhao, C., Golde, C. M., & McCormick, A.C., More than a Signature: How Advisor Choice and Advisor Behavior Effect Doctoral Student Satisfaction, Paper Prepared for the Conference of the American Educational Research Association. Montreal, Canada, April 12, (2005).
- [23] Grevholm, B., Persson L.E., & Peter, W., A Dynamic Model for Doctoral Students and Guidance of Supervisors in Research Groups. *Educational Studies in Mathematics*, Vol. 6, No. 2, (2005). pp. 173-179.
- [24] Fernando, D.M., & Hulse-Killacky, D., The Relationship of Supervisory Styles to Satisfaction with Supervision and the Perceived Self-Efficacy of Master's-Level Counseling Students. *Counselor Education and Supervision*, Vol. 44, No. 4, (2005). pp. 293-304.
- [25] Mhunpiew, N., A Supervisor's Roles for Successful Thesis and Dissertation. *US-China Education Review*, Vol. 3, No. 2, (2013). pp. 119-122.
- [26] Jamali Mahmoe, H.R., Relations between teachers and students during the project. News Analysis database Lisna. Word of the Week # 60.(2012). [In Persian].
- [27] Gordon, J., ABC of learning and teaching in medicine: One to one teaching and feedback. [Cited 2011 Jan 20]. Available from: (2011). <http://www.amc.nl/upload/teksten/icp%20congresorganisatie/Gordon%202003.pd>.
- [28] Atik, G., & Yalcin, I., Counseling Needs of Educational Sciences Students at the Ankara University. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 2, No. 2, (2010). pp. 126-152.
- [29] Ives, G., & Rowley, G., Supervisor Selection or Allocation and Continuity of Supervision: Ph.D. Students' Progress and Outcomes." *Studies in Higher Education*, Vol. 30, No. 5, (2005), pp. 535-556.